

VakıfBank Kültür Yayınları: 0502
Çocuk Kitaplığı: 063

AYLAK LEYLEK

Yazan
Alper Tüydeş

Resimleyen
Ahmet Uzun

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje ve Kitap Editörü
Hande Kayhan

Sayfa Tasarımı ve Uygulama
Yümna Sarıkaya

Kapak Resmi
Ahmet Uzun

Uzman Psikolog ve Son Okuma
Zeynep İrem Çeven

VakıfBank Kültür Yayınları
İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdeniz Caddesi
No: 7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2026

ISBN 978-625-8825-18-3

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınlarına aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul
Tel: 0 212 412 1700
www.mega.com.tr - info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Ekim 2026

AYLAK LEYLEK

Yazan **Alper Tüydeş**

Resimleyen **Ahmet Uzun**

İlk kez yıllar önce İsmet Hoca'dan duymuştum "Aylak Leylek" ifadesini...

Hem kulağa sevimli geliyordu hem de arkasında son derece derin bir hikâye barındırıyordu. Paylaşımlarımda bu ifadeyi sıkça kullanmaya başladığımda şunu fark ettim: "Aylak leylek" tanımı insanların dikkatini çekiyor, merak uyandırıyor ve o hikâyeye açılan farklı bir kapı aralıyordu.

İsmet ve Franziska Arıcı çifti, hayatlarını doğaya ve özellikle leyleklere adamış, bilgi ve birikimlerini doğaya fayda sağlamak için kullanmış iki değerli insandı. Emekliliklerinden sonra da dinlenmeyi değil, doğa için mücadele etmeyi seçmişlerdi. Avrupa Leylek Köyleri Birliği üyeliğinin ülkemize kazandırılmasından Uluabat Gölü çevresindeki tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin doğayla uyumlu hâle getirilmesine, enerji nakil hatlarının leylekler için daha güvenli hâle getirilmesinden meraların doğal yollarla iyileştirilmesine kadar pek çok konuda yıllarca emek verdiler.

Türkiye'de leyleklerin göç döneminde enerji nakil hatlarından zarar görmelerini önlemek amacıyla kontrollü elektrik kesintisi uygulaması, yaklaşık 15 yıl önce ilk kez Bursa'da onların girişimleri sayesinde hayata geçirildi. Leyleklerin yaşam alanları çevresindeki riskli enerji hatlarının izole edilmesi ve elektrik tellerine reflektörler yerleştirilmesi gibi uygulamalar da yine Bursa'da onların öncülüğünde başladı. Elbette bütün bu çalışmalar sırasında pek çok engelle karşılaştılar. Ama hiçbir zaman vazgeçmediler. Kapı kapı dolaşıp anlatmaktan, ikna etmeye çalışmaktan, yeniden başlamaktan yorulmadılar. Son uğraşları olan "Islak Meraların Doğal Yollarla Islahı" projesiyle de Türkiye'ye örnek olabilecek nitelikte bir doğa koruma çalışmasını hayata geçirdiler.

Takvimler 16 Nisan 2025'i gösterdiğinde İsmet Hocamız, yaklaşık iki yıldır mücadele ettiği amansız hastalığa yenik düştü. Geçmiş olsun dileklerini iletmek için kendisini arayan yetkililerden son anına kadar tek bir şey istediğine bizzat şahit oldum: "*Lütfen leylekler için platformlar hazırlayın. Yuva yapmakta gün geçtikçe zorlanıyorlar.*" Gördüğü eksikliklerle mücadele etmekten geri durmadığı gibi ülkesini uluslararası arenada en iyi şekilde temsil etmek, doğa koruma konusunda Türkiye'yi gururla anlatabilmek için elinden geleni yapan gerçek bir vatanseverdi.

Bugün Franziska, eşini kaybetmesinin ardından, yaklaşık 20 yıldır birlikte yaptıkları yuva sayımlarını yalnız sürdürmeye gayret ediyor. Her yaz göl çevresindeki tüm köyleri tek tek dolaşıyor; hangi yuvada kaç yavru çıktığını, yeni yuvaların hangileri olduğunu, hangi yuvaların boşaldığını tespit ediyor. Bana yalnızca doğayı değil, o doğa için nasıl mücadele edilmesi gerektiğini de öğreten *Profesör Doktor İsmet Arıcı*'ya ve bütün bu mücadelenin en yakınındaki yol arkadaşı *Franziska Arıcı*'ya ithafımdır bu eser.

Tesadüf müdür yoksa tevafuk mu bilmem... Yaklaşık 1000 rakımlı Gülnar ilçesinde çok nadir görülen bir leylek, onun cenazesinden sonra akrabaları tarafından fotoğraflandı. Toros Dağlarının zirvesinde, merkezden 3,5 saat uzaktaki bu yüksek rakımlı bölgede leylek görmek çok istisnai bir durumken Hocamızın köyünden böyle bir fotoğraf gelmesi, başta ailesi olmak üzere tüm sevenlerini duygulandırmıştı.

Şimdi gittiği yerde o kuşlar yoldaşı olsun...

Ruhu şad, mekânı cennet olsun.

Alper Tüydeş

MAYIS

İçinde bulunduğum yumurtadaki son günlerimdi, bunu hissediyordum. Giderek bana dar geliyordu yumurtam ve dışarıdan gelen güneş ışığını fark edebiliyordum. Ne kadar süredir içindeyim bilmiyorum ama bu küçük yumurtaya sığamıyordum ve çıkmak için kabuğu çatlatmaya başlamıştım.

Artık sertleşmeye başlayan minik gagamı kullanarak, yumurtada küçük bir delik açtım önce. O delikten aldığım nefesle gücümü daha da toparlayıp dışarıyı görecek olmanın heyecanıyla durmadım ve birkaç saat sonra kendimi kuru ağaç dalları, çırpılar ve yaprak samanıyla doldurulmuş bir yuvanın içinde buldum. Aynı yuvada benden başka üç kardeşim daha vardı. Meğer yumurtadan en son ben çıkmışım.

Anne ve baba leylek, yumurtanın kabuklarını toplayıp yuvadan attı. Henüz yuvanın dışını göremeyecek kadar küçüktüm. Anne babamın kıpkırmızı, kocaman gagaları; siyah gözlerinde sürmeleri ve uzun, kırmızı bacakları vardı. Bizim ise gaga ve kafa kısımlarımız simsiyah, geri kalan her yerimiz pofuduk civciv tüylerimizle bembeyazdı.

Böylece benim ve kardeşlerimin yaklaşık iki buçuk ay sürecek yavruluk dönemi başlamış oldu. Annemle babam, Uluabat Gölü'ne bakan; altında, bir evin kocaman bahçesinin yer aldığı güzel bir yuva seçmişti. Yumurtama veda edip dünyaya gözlerimi açtığım an, benim hikâyem de burada başladı.

YUVADA İLK GÜNLER

İlk günlerimiz uykuyla ve sıcaklıkla geçiyordu.
Annemle babam gündüzleri sırayla yuvada kalıyor,
biri yem ararken diğeri bizi koruyordu. Hiç yalnız kalmıyorduk.
Hava serinlediğinde ya da yağmur yağdığında, su geçirmeyen
güçlü kanat tüyleriyle bizi koruyorlar, üstümüzü sarıp
karınlarındaki sıcacık ve yumuşacık tüyleriyle bizi ısıtıyorlardı.
Bazen sıkılıp altlarından kaçsak da hemen üşüyüp, yeniden
yanlarına sokuluyorduk. Üstümüze yattıklarında hissettiğimiz
o güven duygusu çok güzeldi. Sıcacık ve sessiz tüyleri arasında
tek duyduğumuz, kardeşlerimizin kalp atışlarıydı. Orası bizim
için dünyanın en güvenli yeriydi. Dışarıda yağmur da yağsa
fırtına da kopsa, bizim için değişmezdi o sıcaklık.

Burada her şey çok rahattı. Yemeklerimizi anne babamız sırayla getiriyor, tüylerimizi bir bir temizliyor ve her gün yuvamızı sağlamlaştırıyorlardı. Bazen şiddetli bir yağmur veya güçlü bir rüzgâr çıktığında, ayakta durmakta zorlanıyorlar ve ikisi birden rüzgâra yüzlerini dönüp üstümüze kapanıyorlardı. Onlar fırtınayla boğuşurken, biz, sıcacık tüylerin arasında mışıl mışıl uyurduk. Bu şekilde günler geçiyordu ve ilk günlerde yuvamız bize fazlasıyla yetiyordu. Çünkü biz küçücük, yuvamız ise kocamandı.

MERHABA DÜNYA

Aradan bir hafta geçmişti ki boylarımız uzamaya, gagalarımız büyümeye başlamıştı. Hâlâ ayağa kalkmakta zorlanıyorduk ama dirseklerimizin üzerinde durup etrafı izleyebiliyorduk. Havalar ısındıkça dışarısını daha fazla görmeye başladık. Anne ve babamız her saat başı nöbet değiştiriyor, biri yuvada kalırken diğeri yem bulmaya gidiyordu. Asla çok uzaklaşmıyorlar ve ihtiyaç duyduğumuz her an hemen yanımızda oluyorlardı. Onlar varken kimsenin bize zarar veremeyeceğini biliyordum.

Bazen kardeşlerimle daracık yuvada oyun oynarken kenara fazla yaklaştığımızda anne babamız hemen gagasıyla bizi çekip uyarıyordu. Henüz kanatlarımız yoktu ve aşağı düşersek sakatlanabilirdik. Sadece bizi değil, yuvayı da kontrol ediyorlardı sürekli. Düşen bir dal parçası olduğunda, hemen yeni bir dal getirip orayı onarıyorlardı. Yuvamız hep sağlam kalıyordu.

ADIM ADIM

Günler geçtikçe ne kadar hızlı büyüdüğümüze biz bile şaşırıyorduk. Ben yumurtadan en son çıkan yavruydum. Başta bunu fark edemesem de kardeşlerimin arasında en küçük olduğum gün geçtikçe daha iyi anlaşılıyordu. Aramızdaki birkaç günlük fark boylarımız kıyaslandığında apaçık ortadaydı.

Yaklaşık üç hafta sonra artık hepimiz ayaklarımızın üstünde durabiliyorduk. En büyük kardeşimiz kanatlarını çırpmaya bile başlamıştı. Anne babamız ise hâlâ nöbetleşe yanımızdaydı. Gün içinde onların nöbet değişimlerini izlemeyi çok seviyorduk: Yuvaya yem getiren ile yuvada bekleyen iki leyleğin nöbet değişimi. Her nöbet değişimi için yan yana geldiklerinde gagalarını havaya kaldırıp birbirine vurarak aynı anda uzun süren "laklaklak" sesleri çıkartıyorlardı. Bu ses o kadar güçlüydü ki köyün her yerinden duyuluyordu. Biz de kardeşler arasında sürekli bu sesi ve laklak hareketini taklit etmeye çalışıyorduk. Çünkü bu hem ailemizle hem de diğer leyleklerle bağ kurmak demekti. Leylekler arasında konuşmayı öğrenmenin ilk adımı laklaktan geçermiş.

Zamanla büyüyüp daha çok beslenmeye başlayınca, anne babamızın da işi zorlaştı. Dört yavru leyleği doyurmak kolay değildi. Bu yüzden yuvada nöbetleşe kalmıyorlardı. Bunun yerine yuvadan çok uzaklaşmıyorlar ve sık sık yuvaya gelip bizleri kontrol ediyorlardı. Dört kardeş yuvaya artık sığmıyorduk. Anne babamız da yakındaki bir çatıdan ya da direğin tepesinden bizi bütün gece izliyor, orada uyuyorlardı. Bir zamanlar bize kocaman gelen yuva şimdi küçücüktü.

Çevremize merakla bakınıp keşfetmeye çalışırken yuvamızı başka canlılarla paylaştığımızı fark ettik. Söğüt serçeleri gibi! Anne babamızın taşıdığı dalların altlarına kendi küçük yuvalarını yapmışlardı. Onlar da burada yavrularını büyütüyordu. Ve onlarla aramızda bir bağ oluşmuştu. Mesela anne babamız yokken tehlike anında ilk onlar haber veriyordu bize. Etrafta tehlike gördüklerinde hemen alarm ötüşü yapıyorlardı. Biz de kardeşlerimle yuvaya çöküp birbirimize sokuluyor, sessizce tehlikenin geçmesini bekliyorduk. Onlar âdeta yuvamızın alarmı gibiydi.

Sonradan öğrendik ki bu yuva sadece kuşlara değil, yarasalar gibi başka canlılara da ev oluyormuş. Mesela bazı yarasalar kışın boş kalan yuvamızın sık dalları arasına girip burada kış uykusuna yatıyorlarmış. Yani yuvamız,
biz varken de yokken de
birçok canlının yuvası!

Öte yandan büyüdükçe yediğimiz yemekler de değişmeye başlamıştı. İlk günlerde gagalarımız çok küçüktü; bu yüzden anne babamız bize böcek ve solucanlar getiriyordu. Ama zamanla büyüdük ve artık balık, kurbağa, fare hatta yılan bile yiyebiliyorduk. Böylece daha çabuk doyuyor, her geçen gün biraz daha güçleniyorduk.

HAZİRAN

Günler böyle geçip giderken serin ilkbahar geceleri artık sona eriyor, sıcaklar iyice hissedilmeye başlıyordu. Özellikle gündüz sıcaklık bunaltıcı hâle geliyordu. Yaz gelmişti. İlkbaharda bizi yağmurdan ve soğuktan koruyan ebeveynlerimiz, bu kez kavurucu sıcaklarda güneşten koruyordu. Saatlerce yuvada dimdik durup gölgelerine sığınmamızı sağlıyorlardı. Bazen gölgeleri yetmez diye kanatlarını açıyor, bizi güneşin bunaltıcı etkisinden bir şemsiye gibi sakınıyorlardı.

Tabii mevsimler gibi biz de değişiyorduk. Artık hepimiz kanat çırparak zıplıyor, kardeşler olarak birbirimizi cesaretlendirip daha çok yükselmeye çalışıyorduk.
En büyük kardeşim her zamanki gibi bizden bir adım öndeydi. Haziranın sonlarına doğru bir sabah yine yuvada oyun oynarken, kanatlarıyla yuvadan neredeyse iki metre kadar yükselmeyi başardı. O an hepimiz ona hayretle ve hayranlıkla bakakalmıştık. Uçma vaktimizin yaklaştığını çok derinden hissettiğimiz ilk olaydı bu.

Günden güne büyüyor ve her geçen gün de daha çok yemek yiyorduk. Dört yavru leyleği doyurmak artık daha yorucuydu onlar için. Bu yüzden yuvada daha uzun süre yalnız kalıyorduk.

Haziranın son günlerinde anne babamızla birlikte yan yanayken neredeyse aynı boyda gözüküyorduk. Ama gagalarımız hâlâ siyah lekeli, turuncu renkteydi. Büyüyüp yetişkin olduğumuzda bu lekeler kaybolacak ve gagalarımız kıpkırmızı olacaktı. Tıpkı anne babamızınki gibi.

Artık kardeşlerimle yuvadan uçma zamanının yaklaştığını konuşmaya başlamıştık, bu düşünce bizi biraz korkutuyordu. Afrika diye çok uzak bir yer varmış ve tüm leylekler gibi bizim de oraya gitmemiz gerekiyormuş.
Üstelik gecikmeden yola çıkmalıymışız; geç kalırsak soğuklara ve yağmurlara yakalanabilir, belki de oraya hiç ulaşamayabilirmişiz.

Keşke bu yolculuğu anne babamızla birlikte yapıyor olsaydık...
O zaman her şey daha kolay ve güvenli olurdu.
Ama duyduğumuza göre bu yolculukta yalnızmışız.
Güçlü bir leylek olabilmemiz için bunun böyle olması gerekiyormuş. İşte bu yüzden, bir yandan ilk uçuşumuzu ve ilk yolculuğumuzu sabırsızlıkla beklerken, diğer yandan yolculukta olabileceklerden korkuyorduk.

TEMMUZ

Temmuz ayına girmiştik. Sıcaklar artmış, sonbahar göçünün yaklaştığını hissettirmeye başlamıştı. Büyük kardeşimiz her geçen gün kanat antrenmanlarını sıklaştırıyordu. Onu gördükçe biz de harekete geçiyorduk. Ama aramızdaki birkaç günlük fark bile bizi etkiliyordu. Biz, en küçük iki kardeş, diğerlerine göre daha çabuk yoruluyorduk.

Böyle, antrenmanlarımızı sıklaştırdığımız günlerden sonra bir sabah, büyük kardeşimiz tüm cesaretini topladı ve kanatlarını açıp yine olduğu yerde zıplamaya başladı. Her zıplayışında biraz daha yükseliyor, sonra yeniden yuvaya iniyordu. Onu bu kadar kararlı görünce hepimiz heyecanlandık.

